

Юлія Лук'янюк
Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

ІНТЭРФЕРЭНЦЫЙНЫЯ ПАМЫЛКІ Ў ПУБЛІЦЫСТЫЧНЫМ ТЭКСЦЕ

У сітуацыі блізкароднаснага двухмоўя індывід параўнальна лёгка і даволі хутка засвойвае няродную мову. Пры межаванні розных моўных сістэм назіраецца такая з'ява, як інтэрферэнцыя – перанясенне асаблівасцей адной мовы на другую. «Інтэрферэнцыя – гэта выпадкі адхілення ад норм любой з моў, якія назіраюцца ў маўленні двухмоўных у выніку таго, што яны ведаюць больш моў, чым адна, гэта значыць у выніку моўнага кантакту» [1]. Асабліва інтэнсіўна інтэрферэнцыя праяўляецца пры ўзаемадзеянні блізкароднасных моў. Неабходна заўважыць, што блізкароднаснасць моў робіць палёгкаю ў іх вывучэнні носьбітам гэтых моў. Менавіта па гэтай прычыне індывід пачынае выкарыстоўваць элементы няроднай мовы, калі размаўляе на роднай і наадварот.

Генетычная і структурная блізкасць дзвюх моў (беларускай і рускай) і функцыянаванне іх на адной тэрыторыі «нібы ліквідуюць перашкоды перад свабодным і нават незаўважным для неспецыяліста ўзаемапрапранікненнем элементаў гэтых моў на розных узроўнях (фанетычным, марфалагічным, сінтаксічным)» [2]. Па гэтай прычыне маўленне большасці беларусаў у той ці іншай ступені насычана русізмамі, назіраюцца памылкі на фанетычным, словаўтваральным, марфалагічным і сінтаксічным узроўнях.

Ва ўмовах білінгвізму, які спараджае розныя віды інтэрферэнцыі, у адной з моў могуць узнікнуць унутрысістэмныя змяненні.

Вялікая роля ў прапагандзе нацыянальнай мовы і культуры належыць сродкам масавай інфармацыі: прэсе, тэлебачанню і радыёвяшчанню.

Прааналізуем журналісцкія матэрыялы, якія выходзяць у эфір («Навіны» (ЛАД), «Бум» (ЛАД)) і надрукаваныя на старонках газет («Звязда», «Рэспубліка»).

На *фанетычным узроўні* беларускае маўленне характарызуецца памылковым выкарыстаннем выбухнога [г'], мяккага [р']: пік актыўнасці [г']рыпу, п[р'э]м'ер-ліга («Навіны», 20:40, 12 кастрычніка 2005).

Назіраецца парушэнне арфаэпічнай нормы, паводле якой зубныя зычныя перад мяккімі павінны вымаўляцца ў беларускай мове мякка (асімілятыўнае памякчэнне): напярэдадні [св'ата], дзевяноста [дв'э] жанчыны

Міншчыны («Навіны», 9:00, 13 кастрычніка 2005).

Пад уплывам рускай мовы ўзнікаюць і акцэнталагічныя памылкі: спіной да вялікага дрэва («Звязда», 29 верасня 2005), навакольны свет існае («Бум», 15:10, 12 кастрычніка 2005).

На лексічным узроўні можна заўважыць ужыванне шматлікіх русізмаў: «...прыкладнага зняволенага, які вырашыў стаць на **чэсны** шлях...» («Звязда», 7 кастрычніка 2005), «...асобны **ціск** надаваўся пытаннем сельскай гаспадаркі...», «**чэсна** кажучы» («Навіны», 9:00, 24 верасня), «**узаімнае** даручэнне» («Навіны», 20:40, 12 кастрычніка 2005), «**грэчневая** каша» («Рэспубліка», 20 верасня 2005).

Сустракаюцца памылкі, якія ўзнікаюць па прычыне няведання лексічнага значэння паронімаў: «Гэты жывы і **цікаўны** жывёльны свет» («Бум», 15:10, 12 кастрычніка 2005). У гэтым выпадку замест прыметніка *цікаўны* («які хоча ўсё ведаць, бачыць, дапытлівы» [3]) трэба было выкарыстаць прыметнік *цікавы* («які выклікае цікавасць, захапляе чым-небудзь» [3]).

На словаўтваральным узроўні інтэрферэнцыя праяўляецца ў пераносе з адной мовы ў другую словаўтваральных мадэлей разам з лексемай. Руская мова ў большай ступені ўплывае на беларускую мову на ўзроўні словаўтварэння. У беларускамоўных сродках масавай інфармацыі словаўтваральныя інтэрферэмы сустракаюцца даволі часта. Гэта неўласцівая для беларускай мовы дзееспрыметнікі з суфіксамі -ем-, -ім-, -уч-, -юч-, -ач-, -яч-, -ўш-, -ш-: «За два **прайшоўшых** пасля зацвярджэння асартыментнага пераліку месяцы стала відавочна...» («Навіны», 20:40, 12 кастрычніка 2005); «...адзіная форма адзення дапамагла б ліквідаваць **існуючае** сацыяльнае расслаенне ў грамадстве...» («Звязда», 19 мая 2005).

На марфалагічным узроўні памылкі сустракаюцца ва ўжыванні канчатак: па **снег-у** бегла («Звязда», 29 верасня 2005) (у месным склоне ўсе неасабовыя назоўнікі другога скланення пры аснове на г, х, якія чаргуюцца з з, с маюць канчатак -е), **правіл-а** пераносу («Рэспубліка», 20 верасня 2005) (назоўнікі з асновай на цвёрды зычны ў множным ліку назоўным склоне маюць канчатак -ы).

Такім чынам, прааналізаваныя прыклады з тэкстаў СМІ паказваюць, што ўплыў рускай мовы на беларускую даволі значны. Інтэрферэнцыйныя памылкі засмечваюць маўленне, зніжаюць маўленчую культуру. У гэтай сітуацыі неабходна надаваць больш увагі супастаўляльнаму вывучэнню беларускай і рускай моў, аналізу і канвергентнасці іх.

Літаратура

1. Вайнрах У. Языковые контакты. – Киев, 1979. – С. 22.
2. Ровдо И. С. Учет влияния различных языковых элементов на значение слова при обучении в школах БССР // Народная асвета. 1983. № 12. – С. 42.
3. Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы. – Мн., 2002. – С. 731.